Modalităţi de afirmare a identităţii culturale a românilor din străinătate

Lucia OLARU NENATI

Larga deschidere a graniţelor ţării după 1990 a creat un fenomen de anvergură nemaiîntâlnită până acum: o adevarată strămutare a unor mase mari de români, o „a doua Românie" în alte ţări unde, în afara activităţii lor de dobândire a mijloacelor de subzistenţă, se exercită şi manifestări de păstrare şi afirmare a identităţii culturale şi spirituale, resimţite de o însemnată parte a acestor români ca o reală şi firească necesitate, în vreme ce o altă parte a celor plecaţi, acum sau altă dată, se străduiesc din răsputeri să şteargă orice rămăşiţă a „rădăcinilor", să devină „oameni recenţi", (după o formula deja celebră, consacrată de H.R. Patapievici!), dar aparţinători majorităţii etnice în care doresc să se integreze.

Aşadar realitatea zilelor noastre conţine şi un tronson substanţial – pe zi ce trece tot mai substanţial – aparţinând românilor dizlocaţi din mediul lor autohton şi obligaţi să se adapteze unui nou mediu existenţial. Cum se petrece acest fenomen ne explică – avant la lettre!- acelaşi omniscient M. Eminescu, în care pare că se găsesc, ca în Biblie, răspunsuri chiar şi la întrebările încă nepuse. El formulează lapidar – printre multe alte intuiţii ştiinţifice ale sale, unele confirmate mai târziu - şi o *Lege a coadaptaţiunii,* recte aceea care statuează că mediul exterior unui individ, de pildă, devine mediu interior. Aşadar, cu alte cuvinte, individul translocat într-un mediu străin, dominant, devine într-un timp oarecare, asemănător celorlalţi din jurul său, înlocuind conţinutul său mental cu substanţa plasmatică înconjurătoare. În ce proporţie se petrece aceasta în cazul românilor, comparativ cu alţi emigranţi, ne spune o observatoare din interior a fenomenului, Andreea Olaru Cervatiuc, (doctor în filologie a Universităţii din Iaşi, şi doctor în educaţie a Universităţii din Calgary, Canada): „Spre deosebire de alte naţiuni care-şi păstrează identitatea şi la a şaptea generaţie în exil, românii sunt, din păcate, campioni la renunţarea rapidă şi necondiţionată la identitatea românească"[1]. Articolul în cauză este o radiografie succintă şi foarte elocventă asupra acestui fenomen, drept care mai citãm câteva pasaje: „Unii mai păstrează obiecte folclorice româneşti precum: vase de ceramică, broderii de mână, ouă-nchistrite sau păpuşi în portul naţional. În cercul de prieteni însă, existenţa unui colţ românesc trece adesea neobservată câtă vreme ceea ce contează este numărul de metri pătraţi ai casei – cu cât mai mare cu atât mai de admirat – sau marca maşinii nou achiziţionată". Observarea lucidă a fenomenului continuă astfel: „Şi totuşi în primii ani unii emigranţi caută cu înfrigurare ştiri despre România pe Internet, nu scapă un moment fără a-i întreba pe cei care se întorc dintr-o vizită în «ţara veche» ce mai e nou, trăiesc măcar cu o fărâmă de suflet acolo de unde au plecat. Cei mai mulţi români canadieni din prima generaţie trăiesc câţiva ani suspendaţi între două lumi, savurând confortul material de aici, dar înconjurându-se de hrana spirituală românească." După ce continuă descrierea acestui proces de adaptare, de apropriere a

[1] *Românul canadian*, în „Cuvântul adevărului", an IV, no.1-2, 2001, Edmonton, Canada.

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

filozofiei de viaţă dominată de implacabila opoziţie dintre *winner* şi *loser* [2], autoarea, absolventă a Universităţii ieşene, conchide: „Din fericire, există oaze de spiritualitate românească în exil, precum bisericile româneşti, sau revistele culturale, al căror rol devine şi mai important în păstrarea identităţii româneşti, mai ales acum în epoca globalizării tehnologice şi a uniformizării culturale." Apoi, invocând paradigma reconcilierii filozofice dintre mesajul christic şi mesajul socratic formulată de N. Steinhardt, autoarea conchide revelator: „reconcilierea dintre atitudinea socratică, prin extrapolare, reprezentând tăria filozofică şi psihică, curajul şi vrednicia, calităţi necesare în Lumea Nouă a învingătorilor şi atitudinea christică, de umilinţă în faţa lui Dumnezeu, prin extrapolare, de păstrare a credinţei strămoşeşti şi a valorilor esenţiale, de smerenie şi bunătate, de recunoştinţă pentru darurile primite, nu numai că este posibilă, dar e singura care poate da sens şi demnitate sintagmei «român-canadian» care poate genera *seninătatea eficientă* (Nota bene! a se reţine virtualităţile profunde ale acestei sintagme! n.n.), soluţia ce adună în albia unitară a unei sinteze viabile fluidele celor două tendinţe aparent ireconciliabile."

Această soluţie este aleasă, din fericire, în relativ numeroase cazuri de comunităţi româneşti răspândite în lume şi ea se manifestă prin câteva modalităţi principale. Nu ne vom referi la instituţiile oficiale îndrituite şi retribuite pentru îndeplinirea dezideratului cuprins în titlul comunicării noastre, recte la centrele culturale şi departamentele culturale diplomatice româneşti din străinătate deoarece acestea sunt puţine, dar şi pentru că ele sunt puţin reprezentative întru ilustrarea temei noastre din motive ce depăşesc cadrul acesteia.

În esenţă, vom lua în vizor activitatea bisericilor româneşti din străinătate, a unor societăţi culturale, a unor redacţii de publicaţii româneşti, alte forme de organizare şi de manifestare culturală a comunităţilor româneşti din diaspora, valorificând experienţa noastră personală ce ne-a facilitat, prin voia destinului, contactul cu mai multe asemenea grupări active la modul obştesc, neretribuit, de regulă dinamizate de un animator, un om aparţinând acelei categorii pe care un inspirat de altă dată, C-tin Iordăchescu, a numit-o „oameni ai energiilor luminate." Aşadar, în prezentul demers încercăm o panoramare şi o structurare categorială a acestui fenomen, fructificând, pe cât posibil, concluziile desprinse din această cooperare, directă sau mediată, cu asemenea grupuri româneşti.

Prima categorie elocventă în cadrul unei asemenea panoramări o constituie bisericile, sau **parohiile româneşti din lume,** ce au norocul să fie păstorite de preoţi cultivaţi, animaţi structural de dorinţa de a sluji valorile naţionale şi de a le corobora eficient (reţinem sintagma „seninătate eficientă") cu contextul lor etnic existenţial străin, persoane care sunt dotate cu competenţa şi cu darul de a face aceasta cu mijloacele culturii. În asemenea cazuri, biserica românească din străinătate, uneori funcţionând în sediu propriu, dar cel mai adesea în spaţii închiriate, în care doar câteva însemne ortodoxe, montate ca un decor mobil, marchează semioza acestui rit, devine o instituţie cu mult mai cuprinzătoare decât omoloaga sa dintre hotarele ţării. Acolo, în largul necuprins al lumii, bisericuţa ortodoxă, improvizată şi itinerantă, este în primul rând un liman afectiv, apoi consilier şi reazem psihic (nu o dată şi psihiatric în nevroza de adaptare quasiinerentă!), liant sufletesc şi spiritual al grupului de conlocuitori ai unui

[2] Învingător-învins.

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

topos geografic, organizator pragmatic al existenţei curente, organ de publicitate pentru găsirea de spaţii de locuire, gazde, locuri de muncă, ajutor reciproc, maestru de evenimente sociale în diferite prăznuiri petrecute în sala socială, ş.a.. Dar, nu în ultimul rând, acest spaţiu de cult devine o uriaşă instituţie culturală polivalentă, galerie de lansare a evenimentelor culturale, de prezentare a personalităţilor venite în vizită, instituţie de spectacol, gazdă de cenaclu sau alte întruniri, chiar spaţiu de expunere muzeală, redacţie a unei publicaţii, în orice caz, un adevărat minister al culturii acelei zone ce oferă desţăraţilor o oază de românitate, aceasta cu mult mai necesară şi mai preţuită decât in interiorul ţării unde valorile naţionale sunt uneori mult mai derizorii decât în afara ei.

Pentru toate aceste funcţii identificate mai sus şi pentru altele încă stă exemplu **parohia bisericii „Sf.Petru şi Pavel**" din New York, păstorită de preotul Theodor Damian, un reper al acestei categorii. Spre a rezuma succint activitatea sa ar fi necesare multe pagini, de aceea în cadrul acestui demers de sinteză vom puncta doar esenţialul. El este preot al numitei parohii ambulante (căci în New York este teribil de greu a se construi o clădire specială pentru o biserică ortodoxă!), profesor universitar de filozofie şi etică în învăţământul superior american, adică la Audrey Cohen Coledge, multiplu master si doctor, scriitor şi poet cu multe cărţi la activ, membru al Uniunii Scriitorior din România, jurnalist cultural, întemeietor, editor şi diriguitor al revistei „Lumină lină" (Gracious light), conducător al Cenaclului Eminescu şi al *Institutului român de teologie şi spiritualitate ortodoxă*, aşadar o individualitate energetică proteică aptă de a desfăşura o activitate constantă şi polifonică, de a mobiliza în jurul său zeci de oameni, de a-i stimula spiritual şi de a-i determina să colaboreze la activităţile culturale propuse sau adoptate de el.

Revista „Lumină lină", având actualmente ca redactor-şef pe prof. univ. Mihaela Albu, apare de peste un deceniu, neîntrerupt, în condiţii mereu variabile, constantă fiind doar ingeniozitatea părintelui şi a celor din jurul său de a găsi noi modalităţi de adaptare la contondenţa realului întru continuarea apariţiei. Natura revistei, de periodicitate trimestrială este una hibridă, având tematică religioasă, dar şi literară şi culturală, cuprinzând texte religioase, dar şi beletristică, poezie, proză, eseu, reportaj cultural, comentarii despre cărţi, note despre activitatea culturală derulată în cadrul cenaclului etc. şi mereu un bogat Fotoalbum. Colaboratorii revistei sunt foarte numeroşi, ei numărându-se în principal dintre condeierii metropolei americane, dar în egală măsură dintre scriitorii români din ţară sau din alte locuri, reuşind, în orice caz, să adune nume importante, consacrate, prestigioase, alături de debutanţi şi nume mai puţin cunoscute, dar care au aici posibilitatea de a se afirma sub mereu generoasa şi cuprinzătoarea umbrelă a „Luminei line". Revista trăieşte într-un echilibru armonios cu **Cenaclul Eminescu**, unde se adună periodic şi entuziast obştea literară new- yorkeză, într-o atmosferă mereu propice comunicării, dar având adesea şi invitaţi din ţară care-şi lansează acolo cărţile nou apărute, se întâlnesc cu cititorii, dialoghează, fac confesiuni, într-un cuvânt participă la o vibrantă şi autentică viaţă literară care ştie să asigure faptului literar statutul de eveniment special, precum pot depune mărturie personală în calitate de invitată a mai multor întâlniri de acest gen. Diferite manifestări organizate periodic de-a lungul anului, atât pe linie religioasă cu participarea unor feţe bisericeşti eminente, cât şi celebrarea unor aniversări şi momente importante sub aspect cultural sau naţional concentrează ritmic forţele existente ale locului aşa încât, per total, această

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

organizare a unui adevărat organism sistemic multifuncţional, animat ca un organism biologic de motorul unei inimi, de către liderul lor carismatic, Th Damian, face o demonstraţie exemplară a modului cum se poate crea din nimic, la distanţă de ţară, o viaţă culturală, literară şi spirituală de substanţă, chiar fără subvenţionare, din fonduri aleatorii şi mereu găsite prin ingeniozitatea dar şi prin propriul sacrificiu material al acestui personaj. Un inventar al numelor, temelor, evenimentelor, activităţilor desfăşurate de acest organism sistemic cultural animat de preotul şi scriitorul Theodor Damian nu poate fi cuprins într-o enumerare de genul celei de faţă; el a fost realizat în două tomuri masive de către omul cel mai potrivit a instrumenta cantităţi de date pasibile a fi sistematizate doar cu istrumentele dicţionarului: Aurel Sasu, celebrul (co)autor al *Dicţionarului scriitorilor români,* al *Dicţionarului biografic al scriitorilor români*, ş.a În colaborare cu o tânără autoare formată la şcoala sa de la Cluj, Carmina Popescu, acum membră activă a colectivului de la New York, acesta a realizat două volume impresionante spre a cuprinde şi organiza pe criterii (crono)logice cantitatea de materie astfel produsă. Aceste opuri se numesc: *Intâlnirile de vineri* (Cenaclul literar „M. Eminescu") şi *Căile Luminii (Lumină lină- Gracious Light),* ambele aflate sub egida unui titlu unitar şi foarte semnificativ: *Un deceniu de cultură română în Statele Unite*. Din primul tom aflăm istoria unei atât de lungi (pentru viteza existenţei actuale!) perioade în care aici s-a facut cultură ca într-o instituţie profesionistă, evocându-se figurile lui N. Iorga, Marin Sorescu ori Laurenţiu Ulici şi, desigur, ritmic, Eminescu (acestui capitol dedicându-i-se separat de către Th. Damian o altă lucrare intitulată *Eminescu 2000. Aniversări newyorkeze*), s-au lansat cărţi şi s-au organizat întâlniri literare cu scriitori contemporani precum Nina Cassian, Doina Uricariu, Vasile Andru, Grigore Vieru, Mircea Săndulescu, Mirela Roznoveanu, Dan Cristea, Cassian Maria Spiridon, Lucia Olaru Nenati, Aurel Sasu, cineastul Timotei Ursu, poeta şi actriţa Aurora Cornu (fosta soţie a lui Marin Preda) şi mulţi, mulţi alţii, întâmpinaţi şi prezentaţi cu competenţă de criticul oficial al cenaclului M.N. Rusu, dar au ţinut să vină aici şi personalităţi politice ale vremii, precum preşedintele Emil Constantinecu. Raţiunea unei atât de efervescente şi neobişnuite activităţi nepragmatice într-o epocă şi-ntr-un spaţiu de pragmatism recunoscut este exprimată de Theodor Damian pe coperta cărţii: „Scopul principal al înfiinţării cenaclului «Mihai Eminescu» din New York, a fost acela de a contribui alături de biserică la menţinerea românilor de aici înrădăcinaţi în cultura română … Cultivarea conştiinţei identităţii etnice, culturale, spirituale în rândul românilor din diaspora mi s-a părut întotdeauna o prioritate".

Cel de-al doilea tom adună laolaltă sumarele tuturor numerelor de revistă apărute de-a lungul unui deceniu, structurând în acest fel imaginea unei roman-fluviu al „Luminii line" şi reuneşte tematic sectoarele publicistice urmărite constant de-a lungul întregului interval: Literatură (cu compartimente distincte precum: articole, eseuri, cronică şi istorie literară, poezie, proză, teatru, memorialistică, jurnal, traduceri, folclor, interviuri, reportaj ş.a), Teologie, Istorie, Filologie, Arhitectută-Sculptură, Informaţii culturale, Cronică de cenaclu, Revista presei ş.a. Pentru a cuprinde numele vehiculate în acest op a fost necesar un substanţial indice de nume aflat la sfârşitul lucrării, precum la lucrările de doctorat. Şi despre rostul acestei intreprinderi aflăm din citatul ce străjuieşte ultima copertă a cărţii, semnat de acelaşi Th. Damian: „Intenţia esenţială a publicării revistei «Lumină lină» a fost mereu aceea de a promova cultura română aici în dispora în care trăim, de a dezvolta în conştiinţa românilor ideea apartenenţei la neamul şi limba

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

română cu toate valorile sale multimilenare, de a avea o punte de legătură între cultura de acasă şi cea a românilor americani, în aşa fel încât să se elimine falsa presupoziţie că ar exista două sau mai multe culturi româneşti"

Ce se poate afirma, în primul rând, despre acest tot cultural organic şi dinamic e că el reuşeşte în cea mai mare măsură să depăşească complexul posibilei condescendenţe şi toleranţe axiologice cu care e privită uneori activitatea literară şi culturală din diaspora şi să realizeze un anume sincronism cu nivelul cultural şi literar din ţară. De menţionat că această publicaţie editată, tipărită şi difuzată în cea mai mare parte prin acţiuni de voluntariat, în primul rând din partea familiei preotului Damian (care se constituie astfel într-un fel de unică „asociaţie familială non profit"!), se distribuie în 23 de ţări din lume, precum S.U.A., România, Moldova, Ucraina, Germania, Austria, Canada, Rusia, Belgia, Olanda, Italia, Franţa, Elveţia, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

Preluând modelul acestei publicaţii, dar adaptându-l la condiţiile proprii, apare la Edmonton, Canada, revista „**Cuvântul adevărului**" editată pe lângă biserica „Sf. Constantin şi Elena", păstorită de preotul cărturar Gheorghe Bâzgan, de astă dată o biserică românească de sine stătătoare construită în stil românesc şi adunând în jurul ei un număr mare de enoriaşi bucuroşi de a avea proprul lor lăcaş de cult la distanţă de ţara mamă. Şi revista canadiană apare trimestrial având, ca şi „Lumină lină", o tematică mixtă, alăturând articolelor de ordin religios, texte de ordin literar şi cultural de interes, beneficiind şi de aportul unui profesionist, scriitorul şi profesorul Constantin Clisu, redactorul şef al revistei. Întâlnim astfel aici grupaje de texte dedicate lui Dumitru Stăniloaie şi lui Vasile Pârvan, lui Ştefan cel Mare ori Al.I. Cuza, lui Dimitrie Cantemir, C. Brâncuşi, M. Sadoveanu, V. Alecsandri, A. Vlahuţă Cioran, Mircea Eliade, Ion Minulescu, L. Blaga, Vasile Posteucă, Marin Preda, Ciprian Porumbescu, Victor Eftimiu, Gellu Naum, Andrei Pleşu, Grigore Vieru, dar şi lui Toma Caragiu ori Ştefan Ciubotăraşu, ori pictorilor I. Ţuculescu, Marcel Olinescu, Eugen Iftene sau Florin Vlad. Se aprofundează aspecte ale creaţiei lui I. Barbu, V. Voiculescu, dar şi ale lui Lev Tolstoi sau Serghei Esenin ori Ernest Hemingway. Un capitol distinct şi substanţial revine desigur lui Eminescu, în mod constant, dar mai ales în anul 2000, numit şi Anul Eminescu, aici apărând chiar în acel an un text de relevare a importanţei demersului realizat de Cristina Zarifopol Illias, prin publicarea cărţii de corespondenţă între Eminescu şi Veronica Micle, *Dulcea mea doamnă - Eminul meu iubit*.

Întâlnim aici semnături ale unor colaboratori statornici (şi desigur benevoli! unii dintre ei fiind nume greutate) precum I.P.S. Daniel al Moldovei şi Bucovinei (nume atât de actual azi!), regretatul Constantin Parfene, C.D. Zeletin, Mircea Coloşenco, Vasile Sporici,Vasile Donose, Gruia Novac, Stelian Baboi, Ioan Bria, Theodor Codreanu,Virgil Carianopol, Cornel Cotuţiu, Ştefan Cervatiuc, Mihai Sultana Vicol, Alis Cojocaru, Dan Mihăilescu, Alina Zaharia, Lucia Olaru Nenati ori Andreea Olaru Cervatiuc (cu al cărui articol publicat în această revistă am început prezentul construct) şi mulţi alţii dar, nu în ultimul rând, semnătura preotului cărturar George Bâzgan, flexibil mânuitor al verbului publicistic şi cultural, şi nu în ultimul rând un bun traducător, el asigurând multe din articolele bilingve, publicate astfel spre a facilita deschiderea către cititorii concetăţeni canadieni. De remarcat aspectul grafic ce denotă o statornică preocupare în acest sens, revista distingându-se, spre deosebire de altele editate în aceleaşi condiţii austere ale

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

exilului, printr-o cromatică vie şi o ilustraţie atrăgătoare pentru ochiul românilor aflaţi departe, nu numai pentru mintea şi sufletele lor.

Dar revista nu e singura realizare a acestor „oameni ai energiilor luminate". Acolo, nu departe de oraşul Edmonton, capitala statului Alberta (mare cam cât trei Românii!) există un sat cu nume românesc, Boian. În vestita şi incendiara doină eminesciană cuvântul *Boian* apare, precum ştim, ca un reper geografic simbolic pentru destinul oprimat al românului în sens generic, mereu silit să bată în retragere în propria lui ţară. Acei români din Boian, foarte mulţi, au plecat cu mic cu mare în alte zări ale lumii la sfârşitul secolului trecut ca să-şi schimbe acest destin. Luându-şi câte bagaje puteau duce cu ei, veşminte, plug, sapă, grapă, covată şi tot ce mai puteau, acei ţărani au format o trupă de pionieri ai curajului şi au ştiut unde să meargă spre a se îmbarca pe „tăţi pe-o şâpă" (de la *ship*, vapor în engleză) – cum spun azi urmaşii lor – şi au trecut oceanul Atlantic ajungând pe ţărmul american. După aventuri şi încercări demne de cel mai palpitant film de gen, ei au ajuns în Canada şi au populat până la urmă un ţinut care li s-a dat spre folosinţă şi păstrare de către autorităţi. Au defrişat păduri, metru cu metru, cucerindu-şi ogoarele, au locuit câte 12 sau 16 suflete în bordeie săpate în pământ, unii s-au dat bătuţi şi s-au întors acasă şi au devenit apoi hrană pentru viermii Siberiei. Cei mai mulţi au rămas fiind, împreună cu bucovinenii din Saskatchewan, primii colonişti români ai continentului, pionierii săi.

Acolo am văzut prima biserică românească de peste ocean, sub patronajul Sf. Fecioare Maria, care numără deja un secol de existenţă. În această proximitate există azi un mare **complex muzeal memorialistic**; pe firma de la intrarea în marele „ranch" stă scris pe mulţi metri lungime: „Romanian Pioneer Museum – Boian", spaţiu amplu în care se cuprinde şi biserica centenară şi vechea şcoală şi bordeiul („The bordei" cum atât de nostim scrie pe etichetă!), cuptorul de pâine arhaic, cimitirul emigranţilor români şi, nu în ultimul rând, un muzeu adevărat dedicat moştenirii strămoşeşti naţionale (*heritage*, cum spun cei de-acolo cu un cuvânt atotcuprinzător pentru tezaurul de amintire al fiecărui neam întemeietor). Or, prin acei oameni curajoşi, prin munca şi jertfa lor, prin spiritul şi hărnicia lor, prin creaţiile lor materiale şi spirituale, prin vechimea lor pe continent, românii dovedesc că au tot dreptul să stea la masa întemeietorilor Canadei laolaltă cu celelalte neamuri mult mai gălăgioase şi de aceea recunoscute ca atare. Muzeul acela e o frumuseţe şi cuprinde o bogăţie de semnificaţii şi de informaţii despre viaţa şi ocupaţiile, portul, obiceiurile, creativitatea şi sufletul etnic al românilor de acolo. Mobilier de altădată, obiecte de folosinţă casnică (fier de călcat cu cărbuni, din fontă, covată de lemn, piuliţă etc.) unele nemaiexistente nici pe la noi, cusături, ştergare, instrumente muzicale vechi, costume de altădată de tot felul şi de toată măiestria, puse pe manechine, fotografii şi cărţi, manuscrise şi atâtea alte lucruri care formează laolaltă o expoziţie profesionist realizată, dedicată secolului de viaţă românească petrecut în Canada fără uitarea originilor, spiritului naţional şi credinţei strămoşeşti. Acest centenar a fost de altfel sărbătorit cu tot fastul de către urmaşii emigranţilor, azi oameni cu stare, eveniment la care a participat şi şeful statului român de atunci, Emil Constatinescu. Cu acel prilej al sărbătorii centenarului, alături de multe alte însemne aniversare, membrii comunităţii româneşti de aici au imprimat şi un disc muzical ce conţine cântece vechi româneşti, rugăciuni şi cântece pe versuri de Eminescu. Chiar dacă urmaşii coloniştilor nu mai vorbesc decât anevoie şi foarte arhaic

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

limba din „ţara veche", au ştiut să cânte suficient de bine ca să consemneze sonor memoria obârşiei.

Preotul şi condeierul George Bâzgan, cel care ne-a însoţit şi ne-a prezentat toate aceste comori de patrimoniu românesc peste ocean, a mai relevat încă un lucru şi anume simbolistica specială a acelui moment. La data când ţăranii din Boianul Bucovinei se pregăteau să plece peste ocean spre a deveni primii colonişti români ai Lumii noi, la şcoala din vechiul sat era diriginte şcolar Alexandru Voevidca, profesor de muzică înalt şcolit la Cernăuţi de numele căruia se leagă realizarea celei mai mari colecţii de folclor românesc din Bucovina. Prin suprapunere cu aceasta a culegerii de folclor eminesciene am putut noi să reconstituim câteva din cântecele interpretate odinioară de Mihai Eminescu, pe care le-am editat în caseta muzicală *Cântecele lui Eminescu,* anexă ştiinţifică demonstrativă a cărţii noastre *Eminescu. De la muzica poezei la poezia muzicii.* Destinul a vrut ca aceasta să fie prezentată prima dată acolo, la Boian, unde am donat un prim exemplar, iar apoi a avut loc o lansare festivă în faţa unui numeros public românesc la biserica din Edmonton unde părintele a considerat că această acţiune a noastră arcuieşte o simbolică boltă peste veac şi o recuperare a sufletului românesc de acasă. De altfel, ecoul acestui eveninent a fost consemnat de acelaşi G. Bâzgan în *Cuvântul adevărului* sub titlul *Eveniment cultural la Edmonton*, precum şi în articolul *Lucia Olaru Nenati. Eminescu. De la muzica poeziei la poezia muzicii* de C-tin Clisu, după ce în urmă cu un an publicase în două limbi articolul nostru *Eminescu. Un om esenţial al umanităţii.*

Aşadar biserica ortodoxă românească e un topos etnic de maximă importanţă în această problematică abordată în aici. Exemple există încă destule. Mai prelevăm unul, relativ recent. La **Calgary**, un alt oraş important din Alberta Canadei exista o bisericuţă românească întemeiată de români emigranţi dintr-o generaţie mai veche, în care însă preotul ţinea întreaga slujbă în limba engleză pronunţând doar câteva formule în româneşte, ceea ce a generat, la urma urmei, un fenomen ciudat: o biserică ortodoxă engleză. Emigranţii români din ultimele generaţii, un «roi» masiv de oamenii de vârstă tânără şi cu pregătire superioară (preponderent tehnică) au fost nemulţumiţi de această stare de lucruri şi, după îndelungate tratative, au demarat întemeierea unei alte parohii noi în care doreau să se slujească în limba română şi deci să găsească, (ceea ce a fost deosebit de greu!) un preot tânăr, hirotonit în ultima vreme. Parohia nou întemeiată şi având ca membrii fondatori un grup de tineri iniţiatori (printre care şi Andreea Olaru Cervatiuc, semnatara articolului incipient al comunicării noastre, alături de soţul ei, Adrian Cervatiuc) poartă hramul Sf. Apostol Andrei, cel dintâi chemat şi creştinătorul poporului român. Parohia funcţionează de atunci într-un sediu închiriat în care preotul Vasile Moisii (care, la fel ca toţi preoţii din diaspora, îşi câştigă existenţa prin altă muncă decât aceasta!) a decorat pereţii sălii închiriate cu însemnele bisericeşti ortodoxe şi acolo se adună în fiecare duminică enoriaşii reuşind împreună să reconstituie atmosfera aceea specială a duminicilor de acasă, atât de importantă pentru viaţa noastră românească, cum numai în străinătate se poate înţelege. În acest timp enoriaşii continuă să strângă bani apropiindu-se pas cu pas de scopul final al construirii unei biserici ortodoxe proprii în acel oraş în care există mai multe biserici impozante ale altor naţiuni. O parte dintre acei enoriaşi, tineri intelectuali români, au participat la o şedinţă a reuniunii scriitorilor canadieni din Calgary, unde semnatara acestor rânduri a fost invitată să ia cuvântul printre alţi zece vorbitori, scriitori canadieni. În acel sfert de oră

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

ce mi-a fost alocat, am încercat să rostesc poetic românește, (recitând o poezie proprie, tradusă în engleză de Andreea Cervatiuc), să comunic câteva date esențiale despre Eminescu și în final, al cântat Doina românească. Efectul asupra publicului canadian al acestei prime prestații literare românești a fost foarte puternic, iar suporterii românii mi-au fost alături cu o participare sufletească deosebită, ceea ce a dovedit existența unui potențial cultural considerabil.

Ca să rămânem în spațiul canadian ne vom referi succint și la un alt spațiu de locuire românească în care am constatat de asemenea că se întreprind unele acțiuni destinate dăinuirii spirituale românești peste ocean: **Montrèal.** Aici a avut loc, precum se știe, o mare acțiune de dobândire a unui spațiu public spre a se întemeia o Piață a României, amplasându-se o statuie a lui Eminescu în cadrul unui program mai larg de manifestări festive menite să statueze un reviriment cultural românesc. Din păcate, motive de ordin politic, psiho-sociologic, de orgoliu și discordie (tare endemice în comunitățile românești din lume!) ca și inadecvarea statuii lui Eminescu la spațiul destinat s-o găzduiască precum și multe altele, au dus la o ratare de proporții a acestui plănuit moment festiv românesc la Montrèal ce s-a transformat într-un scandal uriaș și dezonorant. Cu toate acestea, la organizarea acelui eveniment s-a muncit mult și s-a organizat, de pildă, o expoziție biobibliografică Eminescu în Galeria pictorului Mark Marinescu, inițiator al acestei expoziții, s-au tipărit afișe sugestive și alte materiale documentare, s-a bătut o medalie foarte inspirată reprezentând o crenguță de tei din marele tei eminescian din Copou, poleită în aur ș.a. Destinul a făcut ca după întregul scandal petrecut în acel loc, sarcina de-a valorifica acea expoziție, desfășurând o activitate dedicată lui Eminescu (prelegere-recital) să ne revină nouă câteva luni mai târziu, iar reacția publicului prezent a dovedit potențialul sufletesc al românilor de acolo, nevoia lor de cultură națională. La fel, Balul Federației organizațiilor românești din Canada desfășurat la Montrèal unde s-a adunat laolaltă un public românesc în ținută elegantă a dovedit adaptarea acestuia la parametrii de înaltă clasă ai marelui oraș canadian, dovedindu-se apt de a oferi modelul unei societăți contemporane de elită în care am simțit mândria de a-i aparține, fie măcar și pentru o seară, aceea în care am avut cinstea să aduc acolo salutul obârșiei Luceafărului, precum și Doina românească și eminesciană. Am avut de asemenea, plăcerea să–l cunosc cu acel prilej și pe părintele prof.dr. Cezar Vasiliu de la una dintre bisericile românești de acolo și despre care am aflat că obișnuiește să organizeze în incinta acesteia momente culturale aniversare în spațiul de cult, în special dedicate lui Eminescu, manifestându-se deci și el, ca și ceilalți confrați ai săi, nu numai ca un părinte spiritual, ci și ca un animator cultural, din familia categorială pe care căutăm a o releva în prezentul demers. Federația românească din Montrèal redactează (e drept, cu apariție aleatorie) și o publicație intitulată „Tribuna noastră”, de natură eclectică, adesea mai mult organizatorică sau polemică, (uneori deconcertant de violent dialogul pe internet în jurul activității organizațiilor românești de acolo!), dar în orice caz, menținând treaz (și în acest fel!) spiritul românesc .

Tot în aceeași categorie a contribuției bisericilor ortodoxe române din străinătate la conservarea spiritului românesc se înscrie și **biserica ortodoxă română din Viena** păstorită de părintele Nicolae Dura. Vizita noastră, a unui grup de pelerini aflați pe urmele lui Eminescu și a marii creații în Europa, (organizați de Societatea „Plai mioritic”, condusă de prof. Ioana Irimia din Iași) s-a întâmplat să fie într-o zi de 15 august, sărbătoarea Sf .Maria iar slujba ținută de acest preot zecilor de credincioși

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

români din Viena a fost de o solemnitate, de o intensitate a comunicării cu participanţii, de o virtuozitate (secondată de un cor cu înalt nivel artistic) încât ne-a întărit încă o dată convingerea despre rolul uriaş al bisericii ca instituţie mult mai complexă în diaspora decât în ţară. Caratele sale culturale se confirmă şi prin existenţa bibliotecii româneşti realizată de membri acestei parohii, o sală încăpătoare în care nu numai că enoriaşii – printre care şi membrii Asociaţiei culturale a românilor din Austria „Vorba noastră ” – citesc şi împrumută cărţi româneşti, dar desfăşoară şi manifestări culturale şi întâlniri cu diferite personalităţi culturale din ţară primite cu bucurie, cum s-a întâmplat în acea duminică de hram când delegaţia culturală care s-a deplasat acolo, formată din scriitori, artişti, pictori, cântăreţi din România şi Basarabia, au avut în enoriaşii acestei biserici un public de o bună calitate pentru spectacolul cultural oferit, (în care a evoluat şi Grigore Leşe, aflat cu mult înainte de voga creată în ultimii ani). Lucrul care ne-a impresionat pe noi cel mai mult a fost sala Eminescu, practic, un colţ muzeal destinat neuitării lui Eminescu, patronat de portretul său celebru realizat la Viena. Alături, fotografia „Almanahului România junã” la care a colaborat poetul tânăr şi a publicat *Luceafărul,* precum şi o placă de marmură în care se află săpat memento-ul centenarului acestui eveniment (sărbătorit cu mare fast la împlinirea sa) prin această inscripţie: „Hundert jahre seit dem erscheinen des poems Abendstern, Wien 1883“, mai aflându-se aici, de asemenea, şi alte fotografii şi documente referitoare la perioada vieneză a poetului nostru. Existenţa acestui spaţiu eminescian în incinta bisericii române din Viena vorbeşte mai mult decât orice tratat academic despre caracterul de esenţialitate şi de constanţă etnică al credinţei creştin ortodoxe, dar şi al personalităţii eminesciene pentru românii aflaţi departe de ţară, despre rolul major profund pentru coeziunea şi coerenţa naţiei pe care l-a dobândit Eminescu.

Dar şi în alte părţi de lume am întâlnit preoţi luminaţi şi dăruiţi care îşi pun harul în slujba dăinuirii valorilor naţionale. Un alt asemenea exemplu este al părintelui Ionel Nemeş din oraşul german **Konstanz**, care a reuşit să obţină pentru **parohia ortodoxă română „Sfântul Duh**” un spaţiu adecvat activităţii religioase în incinta capelei Luisenheim, al Căminului de bătrâni din oraş unde, la fel ca atâţia alţi semeni ai săi din lume, aduce de fiecare dată cu sine icoanele şi însemnele specifice slujbelor ortodoxe şi transformă capela protestantă într-o bisericuţă ortodoxă, ştiind să creeze şi acea atmosferă de comuniune familiară spirituală prin logosul său dedicat. La aceasta contribuie şi corul de o mare virtuozitate întemeiat şi dirijat de soţia sa, preoteasa Maria Nemeş, profesionistă a muzicii şi soprană de înaltă clasă, care însă se mulţumeste cu mare bucurie să joace doar rolul de consoartă a unui preot de har iar roadele nu întârzie să se arate căci numărul enoriaşilor creşte an de an în aşa fel încât parohia poate organiza tot felul de evenimente în aer liber şi nu în ultimul rând, şi-a lărgit activitatea prin colaborare cu **Societatea culturală germano- română „Bodensee”** condusă astazi de tânăra germanistă (absolventă a universităţii ieşene) Antonia Olaru, lector de limbă germană la Universitatea din Konstanz şi la Universitatea populară. Joncţiunea dintre aceste două organisme de spiritualitate românească din acest oraş a fost salutară căci, pentru prima dată, corul parohiei româneşti a „ieşit în lume” şi şi-a prezentat programul muzical şi în alte incinte decât în biserică, evoluând în cadrul unor manifestări culturale de anvergură şi dând astfel posibiliatea publicului german şi de alte naţionalităţi (Konstanz este un oraş universitar multinaţional!) să-i aprecieze calitatea de mare rafinament a intepretării cântecelor româneşti, costumele populare naţionale în care sunt

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

îmbrăcaţi şi copiii care cântă în cor, lucru remarcabil într-o lume unde familiile româneşti sunt înclinate adesea să-şi educe copiii în limba de adopţie.

Dar activitatea Societăţii culturale „Bodensee" din Konstanz are o largă apertură şi deja o tradiţie de peste un deceniu în organizarea vieţii culturale germano-române în oraşul de lângă lacul Bodensee. Aici au venit miniştri şi diplomaţi de carieră, mari actori care au susţinut spectacole de anvergură, s-a conferenţiat despre valorile româneşti demne de a face parte din concertul european (în pregătirea aderării la U.E.) s-a dat cuvântul poeziei şi cântecului, filmului şi folclorului românesc, ba chiar şi artei culinare (cu material didactic concret!) mai ales în cadrul Zilelor culturale din 2005 când, timp de o săptămână, publicul german şi multinaţional a putut lua parte la o întreagă gamă de manifestări culturale şi ştiinţifice româneşti (conferinţe la universitate, sesiuni de comunicări, expoziţie etnografică, concert instrumental şi program coral, conferinţa cu exemplificare artistică intitulată *Calea aurită de la folclor la creaţia cultă. Exemplul Eminescu*, susţinută de subsemnata, alocuţiuni de natură lingvistică, conferinţe despre monarhia românească şi multe altele) aşa încât presa germană care nu a mai scris niciodată atât de mult despre o asemenea „rafală" concentrată de manifestări româneşti, a trebuit să recunoască după o serie de reportaje zilnice cu ton apreciativ, că totuşi „România nu înseamnă numai Dracula". Dar nu vom intra în detalii mai mult de atât, deoarece mai există în program o altă alocuţiune, a dnei prof. Delia Leca, ce tratează monografic exact activitatea acestei adevărate instituţii culturale româneşti de anvergură de la confluenţa a trei ţări europene.

Mai nou, în afară de nucleele iradiante pe care le reprezintă bisericile ortodoxe, societăţile (asociaţiile) culturale ori publicaţiile periodice româneşti, şi-au făcut apariţia şi un alt fel de nuclee cu arie mult mai largă de iradiere şi anume publicaţiile româneşti on-line. După opinia noastră, exemplul cel mai reprezentativ îl constituie revista germană on-line „**Agero**" de la Stuttgart cu o marjă de vizitare de peste 5000 de cititori zilnic, care se reînnoieşte săptămânal şi care adună numeroase semnături prestigioase şi publică texte de pertinenţă culturală de o apertură foarte largă (şi desigur de o inerentă inegalitate axiologică!) de la poezie şi proză, la eseuri, cronici, articole de publicistică literară şi culturală, istorie, filozofie, opinii critice şi polemice, articole despre evenimente artistice şi de apreciere şi prezentare a diferitelor genuri de artă (plastică, muzică ş.a) ş.a ce fac din revista la a cărei timonă se află Lucian Hetco o adevărată universitate românească on-line, (dar nu din acestea cu plată, particulare, dintre care unele au dus învăţământul universitar la statutul de tarabă ori SRL de bazar!). Să prelevăm doar câteva nume dintre sutele de semnături aflate la indexul de nume al revistei pentru care sunt necesare câteva ore spre a le parcurge pe toate cele care au apărut în aceşti ani de activitate continuă a acestei publicaţii; George Roca (din Australia – membru al redacţiei), Melania Cuc, (de asemeni, membră a redacţiei), C. Ciopraga, Dimitrie Grama, Eugen Evu, Ovidiu Vuia, Titus Filipaş, Ion Pachia Tatomirescu, Andrei Vartic, Ioan Ţepelea, Ion Miclău, Liviu Vălenaş, Lucia Dărămuş, Ion Miloş, Florentin Smarandache, Roxana Eminescu, Viorel Roman, A.D. Rachieru, Nicolae Dabija, Gelu Vlaşin, Zenovie Cârlugea, Doina Cernica, Nicolae Georgescu, Alexandru Nemoianu, acad. D. Vatamaniuc, Vasile Tărâţeanu, Lucia Olaru Nenati. La fel, apar aici oportune interviuri cu personalităţi, precum cele luate de Angela Baciu Moise lui Vasile Andru sau cel publicat postum, lui Alexandru Condeescu, ori de Angela Furtună lui Eugen Coşeriu şi multe altele. Toate acestea rostuiesc, de fapt, o

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

Românie planetară căci devotaţii colaboratori, peste 300, provin geografic din întreaga lume şi s-au selectat în timp cei mai stâpâni pe armele unui asemenea tip de comunicare care, pe de o parte, oferă o libertate deplină de exprimare tuturor, dar pe de altă parte, prin reacţia şi frecvenţa cititorilor, şi ei de sorginte intelectuală (căci qui se semble se resemble, nu?) operează în timp o fină dar implacabilă selecţie şi ierarhie şi până la urmă cei ce revin şi publică constant sunt cei mai buni publicişti români de cultură din toată lumea, dar şi oameni animaţi de conştiinţă etică deoarece la acest soi de activitate nu se câştigă nimic material.

Dar pentru că „Agero" nu înseamnă doar o publicaţie on-line, ci şi o Societate culturală românească, comitetul său a avut, printre numeroase alte activităţi de cenaclu desfăşurate în timp, iniţiativa organizării unui Festival al Culturii Româneşti în vara acestui an, ce a durat o săptămână şi a cuprins diferite spectacole folclorice şi alte manifestări, dar care a ţinut să se deschidă sub egida eminesciană, prin spectacolul cultural *Sub semnul florilor de tei*, susţinut de noi la Stuttgart şi la care nu ne putem referi aici aflându-ne în ingrata postură de comentator al propriei prestaţii a unei alte ipostaze a noastre, dar putem trimite la reportajul postat pe „Agero", la capitolul Arhivă, Cultura.

O altă revistă românească on line de mare anvergură este „**Observatorul**" de la Toronto, condus de Dumitru Puiu Popescu şi care desfăşoară, de asemenea, un evantai foarte larg de domenii precum: Evenimente culturale, Aniversări şi personalităţi, Istorie, Tradiţii, Limba noastră, Lumea în care trăim, Gânduri pentru România ş.a, aflându-se mereu la pupitrul de comandă al actualităţii, drept care este şi aceasta citită de mii de români din toată lumea. Şi aici numărul semnatarilor de articole depozitate în Arhivă, începând din anul 2002, este imens şi imposibil de reprodus într-un demers ca acesta de faţă, ci doar de menţionat aleatoriu câteva subiecte abordate spre a se creiona o impresie: aprofundări ale operei lui Mircea Eliade, Marin Preda, sau Octavian Paler, relatări despre concerte pe muzica lui Enescu ori sculptura lui Nicăpetre, despre saloane de carte şi alte evenimente din zona românească, făcându-se cunoştinţă cu scriitura Gabrielei Melinescu, a lui Grigore Vieru sau a Anei Blandiana (prin preluarea unui interviu luat acesteia de Alex. Ştefănescu) etc. Şi, nu în ultimul rând, ritmic şi tenace, chiar dacă inegal şi poate uneori redundant, revine tema Eminescu

Mai nou şi-au făcut apariţia revista „**Iosif Vulcan**" din Australia, subintitulată Revistă de Artă şi Cultură, condusă de Ioan Miclău, variantă on-line a revistei pe suport de hârtie editată de Biblioteca „Mihai Eminescu" (cum altfel?) din Cringilla, din al cărui cuprins citâm câteva orientări: Cărţi din biblioteca M. Eminescu, Chipuri de mari români: Dimitrie Cantemir, Alecu Russo, N.Steinhardt, Zoe Dumitrescu Buşulenga, esuri de Ion Miloş, Ben Todică ori Dimitrie Grama şi, nu în ultimul rând, diferite articole despre universul eminescian. La fel, din acestă vară apare în Franţa şi o altă revistă românească on line, „Caiete de sud-est", organizată de un grup de etnici români care au reuşit să adune pentru debutul său publicistic multe nume de colaboratori pe care depinde doar de ei dacă vor şti să-i păstreze în timp.

Tot printre formele de conservare şi emanare a spiritului românesc în lume se poate consemna şi existenţa unor scriitori români strămutaţi în diaspora şi care au reuşit să deprindă limba ţării gazdă făcând o punte între cultura şi spiritualitatea românească şi receptarea străinătăţii, fie prin opera lor intrinsecă ce valorifică şi prelungeşte ambientul psihologic şi faptic românesc, fie prin munca de traducători ai literaturii române. Aici vom menţiona câteva nume doar cu valoare de reper, subiectul putând constitui baza

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

unei alte comunicări de sine stătătoare, (precum aceea pe care am susținut-o la Întâlnirea Scriitorilor din întreaga lume de la Neptun în iunie 2003). Menționăm aici pe Nina Cassian (totuşi o poetă aparținând literaturii române!) care scrie şi publică în S.U.A (având chiar poeme afişate în autobuze şi metrouri!), predă cursuri de arta poeziei şi creativitate la universități, ține conferințe şi întâlniri cu publicul în mai multe țări, precum aceea la care am participat la Centrul Cultural din New York la aniversarea a 70 de ani de existență, prilej cu care am avut încă o dată posibilitatea să constat că spiritul unor asemenea personalități surclasează şi sfidează vârsta biologică şi e parcă mai puternic şi persuadant decât chiar scrisul lor. Un alt exemplu este cel al Gabrielei Melinescu, poetă cândva îngemănată spiritual cu universul creator al lui Nichita Stănescu, acum aflată de mulți ani în Suedia unde scrie deja in limba acelei țări şi a reuşit să-şi câştige un statut literar de prestigiu răsplătit prin premii şi notorietate mediatică. Ea este, de altfel, şi ultimul deținător al Premiului pentru poezie „M. Eminescu" de la Botoşani, prilej cu care şi-a reafirmat încă o dată un important crez poetic: „eu nu sunt doar o admiratoare a lui Eminescu, ci şi o mare cititoare a sa". În acest context nu se poate trece cu vederea nici exemplul lui Ion Miloş, poet de originalitate şi substanță proprie, dar care a făcut servicii imense literaturii române prin zecile de traduceri din autori români în limba suedeză, merite prea puțin recunoscute şi răsplătite în viața literară românească. Aici se poate adăuga activitatea unor publicații şi autori de limbă română din Israel precum poetul Shaul Carmel (preşedintele unei Asociații a scriitorilor de limbă română din Israel) sau prozatoarea Madeleine Davidson, autoare a unor romane scrise într-o impecabilă şi fin nuanțată limbă românească şi încă destui alții.

Despre activitatea de păstrare a spiritului național în Basarabia şi Bucovina am considerat că nu e cazul să ne referim pe larg în prezentul demers deoarece, pe de o parte, acestea nu se afla în diaspora, ci acasă, chiar dacă, datorită cunoscutelor vicisitudini ale istoriei, românii de acolo au migrat cu tot cu pământul strămoşesc în străinătate; dar şi pentru că la acest simpozion se află numeroşi participanți din aceste zone pregătiți să aprofundeze pe larg această temă. Vom releva doar, grație contactelor noastre îndelungi cu aceste comunități, că lupta lor în acest scop a fost timp de decenii un adevărat ideal existențial manifestat în zeci şi zeci de feluri, căpătând nu o dată caracter patetic şi eroic, dată fiind constanta tendință de anihilare a valorilor naționale româneşti. Dacă românii din celelalte părți ale lumii se află acolo deoarece ei au ales depărtarea, de voie-de nevoie, dar au decis în mod conştient să-şi părăsească locul natal, cei din aceste ținuturi au ajuns fără contribuția şi fără voia lor în străinătate. Acest lucru schimbă radical datele problemei şi creează o tensiune psihosocială specială care generează şi un caracter deosebit manifestărilor identitare şi culturale reflectându-se şi în natura creației artistice şi literare de acolo în care durerea detrunchierii sângerează încă şi după atâtea decenii de la acel cataclism istoric ce a produs o atât de mare cantitate de suferință colectivă comparabilă doar cu celebrul holocaust.

Câteva elemente de concretizare a afirmării identitare culturale româneşti din Bucovina detrunchiată sunt: revista „Glasul Bucovinei" condusă de acad. Alexandrina Cernov şi dusă prin osârdia acesteia şi a colaboratorilor săi la nivelul unei instituții ştiințifice de înaltă clasă, revista „Septentrión literar" editată cu mari eforturi de Ştefan Hostiuc şi Ilie Zegrea, „Arcaşul" poetului luptător Vasile Tărâțeanu şi apoi „Plai românesc", revista „Țara Fagilor" editată de Dumitru Covalciuc, păstrător eroic al

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

vestigiilor locuirii româneşti în acest loc, manifestările culturale organizate de Societatea de cultură românească „M. Eminescu" sub diferite conduceri de-a lungul timpului, (acum fiind condusă de Arcadie Opaiţ), seria Saloanelor de carte românească organizate de Editura „Alexandru cel Bun", condusă de aceeaşi Alexandrina Cernov, sărbătoarea „Ziua limbii române" şi altele. E necesar să notăm însă chiar în acest context că, dacă fiecare dintre acestea şi multe altele încă sunt salutare şi remarcabile, efectele lor şi, în general, ale activităţii factorilor de cultură românească ar fi cu mult mai eficiente dacă s-ar găsi limba comună între toţi aceşti factori întru depăşirea unei anume discordii cultivate, pare-se, cu multă râvnă şi din exterior.

În Basarabia, numită azi ca stat Republica Moldova, activitatea este cu mult mai complexă şi cuprinzătoare, dată fiind existenţa acolo a unor instituţii culturale precum bibliotecile, teatrele, Centrul academic „M. Eminescu", Uniunea Scriitorilor, Casa limbii române ş.a .Toate acestea şi multe altele au fost dobândite în timp în primul rând prin lupta intelectualilor basarabeni care în momente istorice de mare intensitate au jucat rolul de lideri ai populaţiei româneşti şi au fost capabili să obţină elemente definitorii pentru statutul naţional: alfabet latin, limba, drapel, imn şi încă atâtea alte drepturi, iar constanţa acestei activităţi a lor constituie un semn că în ciuda noilor orientări mai defavorabile, lucrurile vor evolua în sensul adevărului. Numind câţiva dintre aceşti oameni de carte cu merite istorice, dar şi cu valoare creativă recunoscută, se cuvine să enumerăm aici pe Mihai Cimpoi, Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Ion Hadârcă, Valeriu Matei, Arcadie Suceveanu şi încă mulţi alţii a căror pondere creativă şi prezenţă culturală au contribuit eficient la numeroasele fapte culturale petrecute în timp pe aceste meleaguri. Ca să fac referire doar la unul de ultimă oră voi mai consemna aici organizarea şi în acest an, ca de atâtea alte ori, a dublei sărbători a sfârşitului de vară, aceea numită „Limba noastră cea română", concertată cu Salonul internaţional de carte românească al Bibliotecii naţionale care au concentrat iar şi iar, importante forţe culturale şi au constituit un memento al dăinurii în aceste locuri a spiritului naţional românesc atât de greu încercat de istorie.

La capătul acestui excurs prin atât de multe locuri din lume unde se menţine azi flacăra spiritului şi culturii româneşti se impune, în primul rând, constatarea că o constantă a acestora este pretutindeni **efigia lui Eminescu**, dovedindu-se prin omniprezenţa sa că acesta a depăşit statutul – atât de discutat! – de poet naţional, el devenind o componentă a structurii de rezistenţă a identităţii româneşti, cu mult mai necesară în diaspora decât în ţară, ceea ce face superfluă discuţia despre actualitatea lui.

În al doilea rând, trebuie subliniat faptul că toate aceste manifestări de conservare etnică şi culturală se întreprind de către animatori, dotaţi cu o energie spirituală naturală şi specială, oameni dezinteresaţi şi devotaţi organic unui ideal, unor comandamente pe care nu le-a trasat nimeni în chip deliberat şi oficial, ci şi le-au asumat ei singuri, urmându-le nu o dată cu adevărate sacrificii personale (ei având totuşi a-şi câştiga şi existenţa, dincolo de această activitate!), munca lor obştească dovedindu-se a avea o valoare socială şi naţională incomensurabilă.

Revenind la aserţiunea de la începutul acestui excurs, credem că cei chemaţi să rostuiască oficial şi subvenţionat această activitate s-ar cuveni să înregistreze existenţa acestui fenomen, să-l sprijine, să-l stimuleze, să-l recompenseze moral şi material şi chiar să-şi bazeze activitatea pe existenţa unor asemenea oameni care nu pot trăi altfel decât acţionând în acest fel benefic pentru comunitatea românească unde trăiesc şi care

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)

şi-au câştigat în timp un binemeritat prestigiu printre conaţionalii lor. Afirmăm aceasta deoarece puţine cazuri cunoaştem de diplomaţi români de energetismul şi devotamentul cultural al acestor animatori benevoli. Vom da aici un asemenea exemplu dintre altele care vor mai fi existând, pe acela al consulului general de la Cernăuţi, Romeo Săndulescu, implicat profund în tot ce se petrece benefic în aria de spiritualitate românească a locului (nu vom omite a-i mulţumi şi în acest fel pentru curajul şi inspiraţia pe care le-a manifestat invitându-ne să susţinem spectacolul nostru intitulat *În dar de ziua lui Eminescu* pe scena Palatului cultural central din Cernăuţi, la 15 ianuarie 2005, acesta fiind un demers cuvenit, dar subiectiv). Însă nu aceasta ne-a determinat să consemnăm aici exemplul său, ci întreaga sa activitate meritorie şi care ar fi de dorit să devină şi exemplară pentru succesul diplomaţiei româneşti, pentru implicarea ei de substanţă în viaţa comunităţilor româneşti din lume care sunt azi atât de multe şi care necesită cât mai grabnic o adevărată strategie coerentă şi concertată. Poate că documentele prezentului simpozion ar putea constitui un cât de mic element ajutător în elaborarea unor asemenea politici stringent necesare.

Modalities of Asserting the Cultural Identity of Romanians Abroad

The massive opening of the borders after 1990 created a new phenomenon: a massive immigration wave of Romanians, who established a second Romania in other countries, where besides their employment activities, they also get involved in manifestations for the preservation of their cultural and spiritual identity, because these are perceived as a real and natural necessity. On the other hand, another category of Romanians try really hard to erase any trace of their „roots", become „recent people" (according to a famous saying), and belong to the ethnic majority into which they want to integrate.

The first category achieved this through a few modalities such as: the complex religious and cultural activity of some orthodox churches with cultivated priests (such as father Theodor Damian in New York), paper and online cultural and literary publications, exhibitions and museum groups, periodical cultural activities (Romanian culture days), cultural societies with a longstanding activity, the literary multilingual activity of Romanian writers who immigrated (e.g. Gabriela Melinescu, Ion Miloş). This paper proposes an overview and classification of this phenomenon, drawing on the author's direct or mediated experience with such Romanian groups.

Dr. Lucia Olaru Nenati, scriitoare, publicistă, Botoşani
România

BDD-V2512 © 2007 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:56:41 UTC)